

Nieuwe fokwaardes onbegrepen?

Tekst en foto: Wilma Wolters

Gemiddeld genomen is de geitenhouder maar matig geïnteresseerd in fokkerij en fokwaardeschattingen. Gezien de vaak grote aantallen dieren is dat best begrijpelijk. Maar de andere kant is ook waar: een beetje tijdsinvestering kan betere geiten opleveren. Of soms gewoonweg heel goede geiten.

Anco Bouma met de geit met de hoogste index op zijn bedrijf.

In 2014 meldde Elda dat het, in nauwe samenwerking met onderzoeker Jan ten Napel van Wageningen UR, de fokwaardes op een nieuwe manier zou gaan berekenen. Het grote voordeel zou zijn dat de schattingen een veel actueler beeld geven van de potentie van een dier ten opzichte van de gemiddelde geit, en dat de genetische aanleg voor duurmelken berekend kan worden. Maar het loopt niet storm met geitenhouders die aan melkcontrole doen, het startpunt om fokwaardes van je dieren te laten berekenen. Een veelgehoorde opmerking onder geitenhouders zelf is dat melkcontrole te veel tijd kost, laat staan dat er tijd is om daadwerkelijk wat met de fokwaardes te gaan doen op het bedrijf. Of het nou gaat om de tijdsinvestering of om een gevoel rondom fokwaardes dat mist, of misschien wel om de geldelijke investering, feit is dat slechts zo'n 10 procent van de geitenhouders aan zesweekse melkcontrole doet en daarnaast zo'n 20 procent aan meer of minder regelmatige registratie van de melkproductie per dag zonder het nemen van monsters. (Bedrijven die bijvoorbeeld om de zes weken meters huren bij Elda, of bedrijven met automatische melkmeting met dierherkenning.) In totaal zijn er dus ongeveer negentig geitenbedrijven die 'iets' van hun dieren weten en direct gebruik kunnen maken van fokwaardes. Barbara Sniijders, die binnen Elda de fokwaardeberekeningen begeleidt, denkt dat het onbekende de geitenhouders nog wat tegenstaat. "De getallen drukken nog steeds de geschatte meerproductie uit ten opzichte van de standaardgeit. Maar ze zien er wat anders uit en dat zorgt voor onwetendheid, ook over hoe men ermee om kan gaan."

Naast de negentig bedrijven die fokwaardes laten opstellen, maken vervolgens heel wat andere bedrijven indirect gebruik van de fokwaardes, bijvoorbeeld bij aankoop van dieren of bij de keuze van ki-bokken. Anco Bouma uit het Friese Nijega mag zich bij de 10 procent scharen die aan zesweekse melkcontrole doet en verbaast zich over de anderen. "Je krijgt er meer voor terug dan wat het je kost; je hebt wat om op te sturen. En het wordt leuker als je meer weet. Het is toch zonde als je een goede bok hebt en dat niet wéét?"

Groen en rood

Elda merkt dat veel geitenhouders opnieuw kennis moeten maken met de fokwaardes door de veranderingen en de aanvullingen. Sniijders: "We kunnen stellen dat kennis en beleving van fokkerij in de geitenhouderij nog wel verbetering behoeft." Bouma begrijpt dat het vertrouwen in de waardes even weg was omdat er 'gehusseld' is. "De oude fokwaardes werden uitgedrukt in kg V+E, dit was makkelijker uit te leggen aan potentiële kopers; de nieuwe fokwaardes worden uitgedrukt in een getal waar velen nog geen feeling bij hebben", denkt hij. Overigens is op aanraden van de fokwaardecommissie al een vereenvoudiging gedaan in de weergave van de fokwaarde op het afstammingsbewijs. Goede fokwaardes (25 procent beste dieren per onderdeel) worden groen weergegeven, slechte fokwaardes rood. Bouma gebruikt de oude en nieuwe fokwaardes op dezelfde manier. "De nieuwe zouden zelfs beter zijn omdat ze specifiek op geiten gericht zijn en meer rekening houden met duurmelken." Sniijders beaamt dat. "In de

achter zit. Vervolgens maak ik drie hokjes in de stal waar ik de bokken in zet en streep ik alle geiten aan die onder de bok mogen. Ik wacht tot de geiten driftig worden en dan komen ze uit zichzelf wel naar de bokken toe. Daar bepaal ik op basis van hun triple aAa-code bij welke bok ik ze doe." Hij geeft toe dat daar wat tijd in gaat zitten. Maar zijn visie is dat je met melkcontrole je beste geiten kunt selecteren, en als je daarmee doorfokt, gaat het je vanzelf wat opleveren. "Je krijgt zelf ook beter uitgangsmateriaal omdat je er gegevens van bijhoudt." Op die manier heeft Bouma zijn veestapel opgebouwd en verbeterd. "Ik heb liever 500 geiten die 1.500 liter geven dan 1.000 geiten die 1.000 liter geven."

Getallen staren

En Bouma en zijn vrouw Germiena hebben die 500 geiten, of zelfs 550, die – zo is het streven dit jaar – gemiddeld 1.500 liter geven. De gemiddelde cijfers van de afgelopen drie jaren: 1.480 kg met 4,00% vet en 3,45% eiwit. Hij gokt dat zijn geiten elk zo'n 300 liter melk meer geven dan wanneer hij niks met fokwaardes zou doen. Zijn beste geit op dit moment heeft nummer NL100062310192. Ze is geboren in 2012, heeft een fokwaarde van 131,50 voor kg vet+eiwit met een persistentie van 17 en een betrouwbaarheid van 55; de fokwaarde voor kg melk is 1.285 met een persistentie van 28,2, voor kg vet en kg eiwit heeft ze fokwaardes van respectievelijk 73,1 en 58,5. "Nee, ik ken dat rijtje niet uit mijn hoofd", lacht Bouma. "Ik weet dat ze een selectie-index (SI) van 122 heeft. Dat is voor mij het belangrijkste en eerste getal waar ik naar

Je krijgt er meer voor terug dan wat het je kost

nieuwe fokwaardeberekeningen worden meer gegevens van dieren meegenomen en zijn er meer fokwaardes beschikbaar, waardoor deze beter ingepast kunnen worden in elk fokbeleid."

Hoe gebruikt Bouma de fokwaardes dan op zijn bedrijf? De selectie-indexen geven aan welke dieren de beste zijn, de beste 30 procent heeft hij of laat hij triple aAa coderen en daar zoekt Jurjen Groenveld een vers bloed-bok bij. "Mijn enige eis daarbij is dat de bok uit een familie komt waar veel melk

kijk." Deze index geeft in één getal een samenvatting van de belangrijkste fokwaardes van een geit weer.

Zijn slechtste geit heeft een SI van -30. "Hoewel dat een negatief getal is, wat betekent dat haar talent voor melkproductie slechter is dan van de gemiddelde Nederlandse geit, vind ik haar geen heel slechte geit. Ze is 10 jaar en heeft een levensstotaal van 10.379 kg melk met 3,33 procent vet en 3,25 procent eiwit. De lage SI komt denk ik vooral doordat er van de voorouders weinig bekend is."

Het begint met registreren

Het begint allemaal met het verzamelen van gegevens. Vader, moeder, melkcontrolegegevens. Als de fokwaarde kg melk voldoende voor je is, is monstren op alleen melk voldoende. "Maar je zult wel moeten zorgen dat er op een betrouwbare manier een lactatiecurve berekend kan worden", aldus Sniijders. "Advies is dan om binnen de eerste 100 dagen van de lactatie te monstren, zodat berekend kan worden hoe de stijgende productielijn eruitziet." Bouma raadt geitenhouders die wat meer met fokkerij willen gaan doen aan om naar de selectie-indexen te kijken. "Pak de top 100 van Elda er eens bij en kijk dan welke selectie-indexen daarin voorkomen. Dan krijg je wat gevoel bij een hoge en een heel hoge index. Fok dan verder met de dieren met de hoogste SI. En als je op eiwit wordt uitbetaald, kijk je wat specifiek naar eiwitvererving." Overigens bezet Bouma's beste geit met de selectie-index van 122 plek 9 in die top 100. ♪

Fokwaarde bij fokdoel

Een fokwaarde geeft aan wat het genetische potentieel is van een geit of bok. Er bestaan verschillende soorten fokwaardes, zodat bij elk fokkerijdoel gebruik gemaakt kan worden van fokwaardes. Om gebruik te kunnen maken van fokwaardes is de eerste stap het bepalen van je doel. Daarin is er de keuze voor fokken op korte lactaties (365 dagen) of op duurmelkgeiten (730 dagen). Tweede stap is het registreren van de productie van de dieren. Dit kan door gebruik te maken van melkcontrole of door melkmeting in de stal. Om op een goede manier een fokwaarde te kunnen schatten, dient de lactatiecurve van een geit zo goed mogelijk berekend te worden, en daartoe is het noodzakelijk dat er meerdere melkmetingen zijn. Derde stap is de registratie van beide ouders, zodat de gegevens van verwanten meegenomen kunnen worden in de schatting van de lactatiecurve en productieniveau. Bij de selectie van dieren die je vervolgens maakt, neem je de kenmerken mee die je van belang vindt. Wil je een geit fokken waar je goed op verdient, dan adviseert ELDA om te gaan selecteren op selectie-index (SI). Als het fokdoel veel kg eiwit is, dan kun je het best selecteren op KG Eiwitvererving.